

Тужби поврзани со заштита на акционерски права

проф. д-р Марко Андонов

Забрана за конкуренција

- Членовите на органот на управување, односно на надзорниот одбор, како и членови на нивните семејства (сопругници, родители и деца) без одобрение на одборот на директори, односно на надзорниот одбор не смеат:
 - 1) за своја или за туѓа сметка да вршат работи коишто спаѓаат во предметот на работење на друштвото;
 - 2) да вршат друга дејност или активност во друго друштво, со ист или сличен предмет на работење, платена или неплатена, за сопствена сметка или за сметка на друго лице;
 - 3) да биде член на орган на управување или член на надзорен одбор, односно контролор во друго друштво коешто има ист или сличен предмет на работење како и друштвото и
 - 4) во просториите на друштвото да врши работи за своја или за туѓа сметка.

Забрана за конкуренција

- Ако членот на органот на управување, односно на надзорниот одбор постапи спротивно на забраните од ставот (1) на овој член, односно премолчи релевантен факт во известувањето од ставот (2) на овој член, друштвото може:

1) да бара надомест на штета или

2) да бара на друштвото да му ја отстапи правната работа што ја склучил за своја сметка и да му ја даде користа што потекнува од правната работа склучена за своја или за туѓа сметка.

Забрана за конкуренција

- Ако членот на органот на управување, односно на надзорниот одбор не ја надомести штетата или не му ја отстапи правната работа на друштвото склучена за своја сметка или не му ја даде на друштвото користа што потекнува од правната работа склучена за своја или за туѓа сметка или на друштвото не му го пренесе побарувањето коешто произлегло од неа, **другите членови на одборот на директори, на управниот одбор, односно на надзорниот одбор и кој било акционер можат да поднесат тужба за остварување на барањата од претходниот став (4) на овој член.**

Забрана за конкуренција

- Правото за остварување на барањата од ставот (4) на овој член застарува во рок од 90 дена од денот кога неизвршните членови на одборот на директори, членовите на надзорниот одбор, односно акционер дознале за дејствието врз основа на кое постои право на надомест на штета, односно право да бара друштвото да му ја отстапи правната работа што ја склучил за своја сметка и да му ја даде користа што потекнува од правната работа склучена за своја или за туѓа сметка. По истекот на рокот од пет години од денот на настанувањето на повредата на забраната, барањата од ставот (4) на овој член не можат да се остварат.

Ништовност и побивање на одлука на собрание на АД

- Одлуката како корпорациски акт со кој акционерите ја обликуваат волјата на акционерското друштво
- Треба да биде можна и допуштена, донесена во постапка пропишана со закон и статут и да не биде во нивна спротивност
- Неисполнување на овие услови – не полномоважна одлука – (одлука со недостаток)

Ништовност и побивање на одлука на собрание на АД

- Два вида на одлуки:
 - **ништовни одлуки и**
 - **одлуки подобни за побивање**
- Ништовните одлуки имаат, по правило, недостатоци од процедурална природа
- Одлуките подобни за побивање имаат, по правило, недостатоци од материјална природа

Ништовност и побивање на одлука на собрание на АД

- ЗТД го регулира режимот на отстранување од правниот поредок на акти на ништовните и одлуките подобни за побивање

Ништовни одлуки на собранието

- Одлука која содржи такви правни недостатоци заради кои што се смета како да не е донесена, односно дека не постои
- Содржи тежок правен недостаток од формална природа
- Не произведува правно дејство
- ЗТД е прилично рестриктивен во однос на утврдување на причини за ништовност – (тие се експлицитно наведени во законот)

Ништовни одлуки на собранието

- Со статутот не може дополнително да се утврдуваат други случаи за ништовни одлуки

Ништовни одлуки на собранието

- 1) одлуката е донесена на собрание што не е свикано во согласност со законот и со статутот, освен ако на собранието се присутни сите акционери;
- 2) собранието не е ја донело одлуката на начин и во облик определен со овој закон и со статутот;
- 3) е спротивна на битието на друштвото или ако нејзината содржина е спротивна на закон, на моралот или на одредбите на статутот;
- 4) собранието одлучувало за прашање што не е во негова надлежност;
- 5) одлуката не е внесена во записникот на начин определен со овој закон;
- 6) е избран орган на управување, односно надзорен одбор што е составен спротивно на одредбите на овој закон или на статутот;

- 7) со одлука, собранието избрало за член на орган на управување, односно надзорен одбор физичко лице коешто не било предложено во согласност со овој закон или со статутот;
- 8) со одлука, собранието избрало во органот на управување, односно надзорниот одбор повеќе физички лица отколку што е определено во овој закон, односно во статутот;
- 9) со одлука собранието избрало лице кое во времето кога е избирано не ги исполнува условите утврдени со овој закон за избор во органот на управување, односно надзорниот одбор;
- 10) собранието одлучило да ја одобри годишната сметка и финансиските извештаи на кои што не е извршена ревизија или ако ревизијата не е извршена во согласност со закон или ревизијата не ја извршил овластен ревизор;
- 11) собранието одлучило да ја одобри годишната сметка, финансиските извештаи и годишниот извештај за работата на друштвото во претходна деловна година без нивно претходно усвојување од органот на управување и од надзорниот одбор;
- 12) ако при подготвувањето на годишната сметка не се почитувани одредбите од овој закон или статутот со коишто се утврдени обврските за издвојување и користење на средствата за резерви; и
- 13) со правосилна одлука на судот е утврдено дека одлуката на собранието е ништовна.

Ништовни одлуки на собранието

- Во компаниското право имаме поинаков начин на повикување на ништовност од општото право
- Во ЗТД, заради сигурност на правниот промет и на друштвото, е нормирано дека на ништовност на одлуката во утврдени случаи никој не може да се повикува **ако таа биде запишана во трговскиот регистар**

Ништовни одлуки на собранието

- Во ваков случај тие се конвалидираат, но само во случаите стриктно наведени во член 409.
- По упис на одлука во ТР, не може да се повикува на ништовност, поради тоа што истата била донесена на собрание свикано спротивно на ЗТД и статутот! – не може да се бара ништовност ако со одлуката се согласат сите акционери кои не биле уредно повикани на собранието

Ништовни одлуки на собранието

- Ако одлуката на собранието е ништовна од причините наведени во членот 408 точка 1 (*собрание свикано спротивно на закон*) или точка 3 (*одлука спротивна на битието на друштвото или спротивна на закон, морал и одредби од статут*) од овој закон, не може да се повикува на нејзината ништовност **по истекот на три години од нејзиниот упис во трговскиот регистар. Ако во овој рок во тек е постапка по тужба за утврдување на ништовноста на одлука, рокот од три години се продолжува се додека не се одлучи правосилно по тужбата или додека спорот не се реши на друг начин.**

Ништовни одлуки на собранието

- На ништовноста судот мора да внимава по службена должност – судот расправа за спорот што потекнува од правната работа, мора сам да испита дали актот е полноважен со оглед на суштествените претпоставки
- Ако утврди дека е ништовна, ќе ја прогласи за таква

Ништовни одлуки на собранието

- Начелно не е потребно да се поднесува тужба за утврдување на ништовност бидејќи ништовноста настапува по самиот закон
- Одлуката на судот има деклараторно, а не конститутивно значење
- Ништовноста настапува *ipso iure*

Ништовни одлуки на собранието

- Кој може да се повикува на ништовност:
 - акционерите
 - органот на управување
 - членовите на органите на друштвото
- Отстапување од принципот на општото право дека на ништовност може да се повикува секое заинтересирано лице

Одлуки на собранието подобни за побивање

- Одлуки кои се полноважни и кои ги произведуваат сите правни последици, но заради утврдените правни недостатоци може да се побиваат и да се прогласуваат за ништовни.
- Одлуката на судот има конститутивно значење, бидејќи одлуката што е подобна за побивање е полноважна се додека судот не ја поништи

Одлуки на собранието подобни за побивање

- Може да се побива само од причини утврдени со ЗТД
- За „потешки“ повреди – ништовност; за „полесни“ повреди – одлука подобна за побивање
- Поништувањето е всушност поблага форма на ништовност
- Суштествено е што одлуките се полноважни се додека не се побара нивно поништување од страна на судот

Одлуки на собранието подобни за побивање

- Запазување на рок за поднесување на тужба – во спротивно се губи правото за тужба и одлуката на собранието постанува правосилна
- Одлуките на собранието стануваат подобни за побивање ако се донесени спротивно на ЗТД и статутот
- Спротивноста може да биде
 1. Во повреда на правила на постапката
 2. Во повреда на материјалните одредби на законот и статутот

Одлуки на собранието подобни за побивање

- ЗТД утврдува посебни причини за побивање:
 - Одлуката може да се побива и ако акционерот гласал за одлуката со намера за себе или за друг акционер да стекне корист на штета на друштвото или на другите акционери, а со побиваната одлука тоа и се постигнува
 - Одлука заснована на недавање на известување што влијаело на донесување на одлуката – (судот ќе се впушти во испитување на ништовноста дури откако тоа ќе го побараат лицата овластени да побараат побивање.

Одлуки на собранието подобни за побивање

- Кој може да поднесе тужба за побивање
 - Акционерите
 - Органите на друштвото
 - Членовите на органите на друштвото (поединечно)
 - Доверител кој има правен интерес

Одлуки на собранието подобни за побивање

- Тужба во рок од 30 дена од денот на донесување на одлуката
- Ако тужителот не бил присутен на собранието, рокот почнува да тече од првиот нареден ден, од денот кога можел да дознае за тужбата, но не подоцна од 1 година од донесувањето на одлуката.
- Тужбата се поднесува против друштвото, а не против собранието што ја донело одлуката

Одлуки на собранието подобни за побивање

- Ако судот ја прогласи за ништовна, одлуката дејствува спрема сите акционери и членовите на органите и кога не биле странка во постапката за побивање
- Успешно побиената одлука на собранието е ништовна од почетокот и дејствува спрема сите

Имотна (граѓанска) одговорност на членовите на ОУ

- Правниот стандард – *работење со внимание на уреден и совесен трговец*
- Во случај на спор, членовите на ОУ мора да докажат дека работеле со внимание на уреден и совесен трговец – *(товарот на докажување)*
- Од граѓанско-правна гледна точка, членот одговара според критериумот на претпоставена вина – тој треба да докаже дека со неговото дејствие и со воздржување од дејствие не направил повреда на неговите обврски

Имотна (граѓанска) одговорност на членовите на ОУ

- Членовите на **органот на управување** кои ќе ги повредат своите обврски, му одговараат на друштвото за причинетата штета
- Одговараат „граѓанско-правно“ за штетата
- Најделикатен вид на одговорност – произлегува од повредата на обврските кон друштвото
- Станува збор за **имотна одговорност на членовите на ОУ** а не за одговорност на самиот ОУ

Имотна (граѓанска) одговорност на членовите на ОУ

- Имотната одговорност на членовите на ОУ е солидарна
- Обврска за надомест не постои ако дејствијата што ги презеле се засноваат на одлука од собрание, како и кај член кој се спротивставил на одлуката, со издвојување на неговото мислење во записник
- **Акционерите може да бараат надомест на штета индивидуално или групно, со тужба**
- **Цел на тужбата – да се добие надомест на штета, при што износот му се исплаќа на друштвото, а не на акционерите**

Посебна одговорност на членовите на ОУ спрема доверителите

- Секој доверител кој не може своето побарување да го намери од друштвото, може да поднесе барање за надомест на штета предизвикана од членовите на ОУ
- Основен услов е доверителот да не може да се намери, при што истиот не мора да поднесе тужба против друштвото, ниту да се обиде со извршување.
- Суштествено за ова е друштвото да не може да плати, а тоа се утврдува според околностите на случајот.

Посебна одговорност на членовите на ОУ спрема доверителите

- Тужбата може да се поднесе само против член на ОУ кој го презел дејствието или кој пропуштил нешто што бил должен да го стори за да се намира побарувањето на доверителот – (грубо го прекршил стандардот – уреден и совесен трговец)
- Акционерот може да трпи 2 вида на штета
 - индиректна штета – настанува во рамки на штетата што му е предизвикана на др. од страна на членовите на ОУ, при што надоместот на штетата на акционерот се врши со надоместување на штетата предизвикана на друштвото

Посебна одговорност на членовите на ОУ спрема доверителите

- Вториот вид е штетата што членовите на ОУ му ја предизвикуваат непосредно на акционерот, независно од штетата предизвикана од друштвото. За членовите на овој орган, како и за друштвото, ваквата штета има третман на штета предизвикана од трето лице.
- Членовите на ОУ за штетата предизвикана на акционерите одговараат според правилата за одговорност за штета (ЗТД не го утврдува правниот режим на одговорноста за штета предизвикана на акционерите од страна на членовите на ОУ)

Поништување на договор со заинтересирана страна

Акционер во трговско друштво со право на глас, доколку смета дека друштвото е оштетено поради постоење на очигледен несразмер меѓу заемните давања и сторувања кои произлегуваат од договор склучен меѓу заинтересирани страни, кој договор истовремено е нефер, односно вредноста на зделката не е утврдена според пазарните услови може да поднесе тужба до надлежен суд за поништување на договорот.

- (2) Тужбата од ставот (1) на овој член може да се поднесе во рок од една година од денот на создавањето за постоењето на таквиот договор, но не повеќе од три години од денот на неговото одобрување согласно со одредбите од овој закон.
- (3) Ако судот го поништи договорот од ставот (1) на овој член, заинтересираната страна која стекнала корист од ваквиот договор е должна на друштвото да му ја надомести обичната штета и испуштената корист (која ја опфаќа и добивката остварена од реализираната трансакција).
- (4) Висината на надоместот на штетата се определува според цените во времето на донесувањето на судската одлука, освен ако со закон

Поништување на договор со заинтересирана страна

- (5) При определување на висината на штетата од ставот (3) на овој член предвид се зема и вредноста на добивката остварена од реализацијата на поништениот договор.
- (6) Надоместувањето на штетата е во корист на друштвото.
- (7) Одредбите од овој член соодветно се применуваат и на содружник, односно на содружниците чишто влогови заедно сочинуваат најмалку една десетина од основната главнина на друштвото.
- (8) За сите останати прашања, коишто не се уредени со одредбите на овој член, соодветно се применуваат прописите од областа на облигационите односи со кои се уредуваат прекумерното оштетување и рушливоста на договорите, воопшто.

ПРАШАЊА И КОМЕНТАРИ